

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

«Педагогика» кафедрасының 60 жылдығына арналған «ЗАМАНАУИ
ҚОҒАМ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ» тақырыбындағы
халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының
ЖИНАҒЫ

22-сәуір, 2022 ж.

СБОРНИК

материалов Международной научно-практической конференции
посвященной 60-летию кафедры «Педагогика» на тему: «СОВРЕМЕННОЕ
ОБЩЕСТВО И ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ»

22-апреля, 2022 г.

COLLECTION

of materials International scientific and practical conference dedicated to the 60th
anniversary of the department «Pedagogy» on the topic: «MODERN SOCIETY AND
PEDAGOGICAL EDUCATION»

22-April, 2022 y.

Нұр-Сұлтан, 2022

ӘОЖ 37.0

КБЖ 74.00

II 23

Редакция алқасы:

Д.Қамзабек - фил.ғ.д., профессор, Басқарма мүшесі - әлеуметтік-мәдени даму жөніндегі проректор, **Б.Ж.Сомжүрек** - «Әлеуметтік ғылымдар» факультетінің деканы, **М.П.Асылбекова** - «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» кафедрасының меңгерушісі, п.ғ.к., профессор м.а.; **Р.К.Төлеубекова** - п.ғ.д., профессор; **Қ.Қ.Шалғынбаева** - п.ғ.д., профессор; **Г.Қ.Длиббетова** -п.ғ.д., профессор; **Б.П.Сейтқазы** - п.ғ.д., профессор; **Қ.Т.Атемова** - п.ғ.д., профессор; **Г.К.Шолпанқұлова** - п.ғ.к., профессор м.а., **Г.Т.Уразбаева** -п.ғ.д., профессор м.а.; **С.С.Байсарина** -п.ғ.к., доцент; **Байменова Б.С.** - п.ғ.к., доцент; **Ботабаева Ә.Е.** - п.ғ.к., доцент; **Т.С.Слаббекова** - п.ғ.к., профессор м.а.; **Н.П.Албытова** - п.ғ.к., профессор м.а.; **Балтабаева Ж.Б.** - магистр.

ISBN 978-601-337-659-2

Жинақта Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, «Педагогика» кафедрасының 60 жылдығына арналған «**ЗАМАНАУИ ҚОҒАМ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ**» тақырыбындағы Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының Пленарлық мәжілісінде және «Білім беру мегатрендтері және олардың педагогтің кәсіби құзыреттілігін дамытуға әсері», «Қазақстандық педагогика болашақтың педагогтарын даярлаудың негізі ретінде», «Педагогикалық іс-әрекеттегі коллаборация бірыңғай білім беру кеңістігін дамыту ресурсы ретінде» деп аталатын секция жұмыстары бойынша тыңдалған баяндамалар қамтылды. -821бет.

ОӘЖ 37.0
КБЖ 74.00

ISBN978-601-337-659-2

самостоятельность и тд. Исходя из этого становится ясно, что профессиональная культура является, прежде всего, средством творческой реализации педагогических способностей личности. Личность оказывает непосредственное влияние на других людей посредством, прежде всего, определения собственной позиции, выстраивания траектории собственного развития, тем самым реализуя себя творчески в профессиональной и повседневной деятельности [8].

Исходя из всего вышеизложенного следует вывод, что профессиональная культура педагога не является следствием случайностей, а формируется осознанно и целенаправленно. Имея профессиональную культуру – её необходимо постоянно поддерживать и развивать как в процессе повышения квалификации, личностного самосовершенствования, так и в процессе непосредственной практической деятельности.

Педагог, обладающий профессиональной культурой, представляет собой огромный ценнейший потенциал для подрастающего поколения, поскольку может творчески, вовлекая в процесс обучения, максимально эффективно передать свои знания и опыт следующим поколениям.

Литература

1. Ильющенко Г.А. «Профессиональная культура современного педагога», 2019 г.
2. Гайсина Г.И. «Культурологический подход в теории и практике педагогического образования». Диссертация ... кандидата педагогических наук. Москва, 2002.
3. Жилиева О.А. «Содержание профессиональной культуры личности. Известия Российского государственного педагогического университета имени А.И. Герцена». 2008; № 63-1: 105 - 109.
4. Ситник А. «Профессиональная культура учителя: исторические аспекты проблемы. Школа». 1998; № 1.
5. Зарецкая И.И. «Профессиональная культура педагога: учебное пособие». Москва: АПКППРО, 2005.
6. Зимняя И.А., «Педагогическая психология», Ростов-на-Дону, Феникс, 1997.
7. Ушинский К.Д. «Избранные педагогические произведения», Москва: Просвещение, 1968.
8. Глузман Н.А., Горбунова Н.В. «Профессионализм педагога: успешность и карьера. Москва», 2019.

ЖОҒАРЫ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ КӘСІБИ ӨЗІН-ӨЗІ АНЫҚТАУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Қазы Жадыра

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ., Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану

мамандығының магистранты

Нұр-Сұлтан, Қазақстан

kazyjadyra@gmail.com

Ғылыми жетекшісі - Төлеубекова Р.К

Аннотация. Мақалада мамандық ұғымына анықтамалар беріледі, отандық және шетелдік көзқарастар, психология ғылымының фундаментальды мәселелерінің мамандық таңдауға әсер ететін факторлар, кәсіби өзін-өзі анықтау процесі, мамандық таңдауда мотивацияның ролі көрсетіледі. Мамандық таңдауға әсер ететін ішкі және сыртқы, объективті және субъективті факторлар айқындалады. Мамандақ таңдауға әсер ететін факторларды анықтау үшін зерттеу әдістері жүргізіліп, оқушыларға қандай факторлардың көп әсер ететіндігі анықталы.

Кілт сөздер: Мамандық, фактор, мотивация, қабілет, темперамент, бейімділік.

Abstract. The article gives definitions of the profession, domestic and foreign views, factors influencing the choice of fundamental problems in psychological sciences, the professional process of self – determination, the role of motivation in choosing a profession. The article identifies the internal and external, objective and subjective factors that influence the choice of a profession, research methods are conducted and results are given.

Key words: specialty, factor, motivation, ability, temperament, inclination.

Бүгінгі таңда қоғам алдына қойылған негізгі міндеттердің бірі жан-жақты дамыған жеке тұлғаны қалыптастыру. Қазіргі жаңа кезеңдерде ғылымдар жүйесінде, кәсіби өзіндік анықталу мәселесін зерттеу өзектілігі қоғам талаптарына орай еңбек сипаты мен мазмұнының аумақты, жылдам өзгеруіне байланысты кәсіби бағдар мен мамандық таңдауға психологиялық дайындықты қалыптастырудың теориялық және әдіснамалық өңдеулерін жүзеге асыру мәнді сұрақтардың бірі. Кәсіби бағдарлану мен кәсіби анықталу, соған байланысты іс-әрекетті саналы өзіндік реттеу мәселелерінде дәстүрлі және диагностикалық зерттеуді қолдану, психологиялық, педагогикалық, практикалық кеңес беруді, мамандыққа дайындауды, еңбек субъектісі ретінде болашаққа бағыт бағдар беруді кеңінен қолдануды күшейтіп негіздейді.

Тұлғаның кәсіби өзін-өзі анықтауы - өмірдің маңызды кезеңін қамтитын күрделі және ұзақ процесс. Оның тиімділігі, әдетте, адамның психологиялық мүмкіндіктерінің кәсіби іс-әрекеттің мазмұны мен талаптарына сәйкестік дәрежесімен, сондай-ақ ұйымға байланысты өзгермелі әлеуметтік-экономикалық жағдайларға жеке тұлғаның бейімделу қабілетінің қалыптасуымен анықталады.

Кәсіби өзін-өзі анықтау процесі өзін-өзі тануды дамытуды, құндылық бағдарлар жүйесін қалыптастыруды, өз болашағын үлгілеуді, кәсіби тұлғаның идеалды бейнесі түріндегі стандарттарды құруды қамтиды. Тұлғаның тұлғалық өзін-өзі анықтауы идеалдар, мінез-құлық және қызмет нормалары туралы әлеуметтік дамыған идеялардың дамуы негізінде жүзеге асады. Қазіргі уақытта әлеуметтік бағдар адамның кәсіби өзіндік санасын, оның кәсіби өзін-өзі анықтауын және кәсіби таңдауын көп жағдайда анықтайды [5].

Қазіргі заманғы кәсіби өзін-өзі анықтау процесі екі жолмен құрылуы мүмкін:

1- жол - кәсіби өзін-өзі анықтау процесі, онда тек әлеуметтік және әлеуметтік-психологиялық детерминанттар ескеріледі, ал жеке қасиеттер детерминант емес. Яғни, кәсіби жол сыртқы мотивация мен ынталандыруға құрылған. Бұл жағдайда субъект өзінің кәсіби дамуында басқаларға тәуелді сала болып табылады.

2- жол – кәсіби өзін-өзі анықтау процесі, онда жеке психологиялық ерекшеліктері кәсіби дамудың табыстылығына әсер етеді. Қоғаммен қарым-қатынас кәсіби даму контекстінде тұлғалық қасиеттер призмасы арқылы құрылады. Кәсіби дамудың бұл жолы неғұрлым адекватты және адамды кәсіпте табысқа жетелейді. Жалпы білім беретін мектептің бітірушілер сыныптарында мамандық пен кәсіптік білім беру мекемесін, жұмыс түрін таңдау бойынша түпкілікті шешім қабылдау процесі жүзеге асырылады.

Алғашқылардың бірі ретінде оқушылардың мамандық таңдау себептерін арнайы зерттеген Петербург университетінің профессоры Н.И.Кареев болды. Оның жұмыстарында жастардың мамандық таңдаудағы түсініктері төмен, және олар болашақ мамандықтың айналасындағы адамдардың ақылымен таңдайды деп көрсетілген.

Мамандық таңдау себептерін тереңнен зерттеген Н.А.Рыбников болды, ол себептерді дифференциалды қарастырды, яғни жасына, жынысына, тұрмыс жағдайына, ата-анасының мамандығына т.б. байланысты.

Кәсіптік бағыт беру саласы күрделі де алуан түрлі. Ол экономикалық, әлеуметтік, психологиялық-педагогикалық, т.б. қатынастарды қамтиды. Кәсіптік бағыт беру ісін жүргізу кадрлар даярлауды жоспарлаумен, білім беру жүйесін одан әрі жетілдірумен тығыз байланысты.

Сондықтан да, бұл бағытта көптеген ғылыми -зерттеу жұмыстары жүргізілген. Көптеген ғалымдардың (Е.Климов, Н.Н.Захаровтың, С.Н.Чистякованың, А.Е.Голомштоктың, В.Д.Симоненко т.б.) еңбектерінде мектептегі кәсіптік бағдар жұмысының мазмұны, формалары мен әдістері қарастырылған.

Қазақстан Республикасындағы бұл мәселеге арналған маңызды зерттеу жүргізгендер мен еңбек жазғандар қатарына бірқатар ғалымдарды: Ж.Р.Башированы, М.Ә.Құдайқұловты, Қ.Бержановты, Ә.Мүслімовты, Д.Қ.Пошаевты, Н.Д.Дәулетовты, және т.б. айтуға болады

Жастардың көпшілігі үшін мамандық таңдау қоғамда қалыптасқан стереотиптерге негізделеді, бұл олардың мамандық әлемінде өзін табуға кедергі келтіреді және психологиялық қиындықтар туғызады:

1. «Еңбек» және «мамандық» ұғымдарының айырмашылығы
2. Ақылы жұмыс пен жеке мүдде арасындағы сәйкессіздік.

Нәтижесінде қазіргі жастардың «жоғары білім алу арқылы жоғары ақы төленетін жұмысқа» деген санасында олардың әлеуетін өсіруге және дамытуға бағытталған өнімді ой-пікірлердің жоқтығы немесе білмеуі байқалады: «беделді» мамандық бойынша диплом. еңбек нарығындағы бәсекеге қабілеттілікті арттыру және жоғары жалақымен жұмысқа «жол беру» мүмкіндігі.

Қазіргі жағдайда жастардың кәсіби өзін-өзі анықтауымен, білім алуымен және одан әрі жұмысқа орналасуымен байланысты қиындықтардың ерекшелігі осы қиындықтарды шешу үшін жұмыстың жаңа формаларын іздеуді талап етеді. Бүгінгі таңда мамандық таңдаудың негізі – тұлғаның болашақ туралы ойлары, оны қазіргі жағдайдан тысқары алып, оның дамуының бағдарламасы болып табылады. Автономды тұлға мамандықтар әлеміне бағдарланған: ол кәсіптік қызметтің мәнін түсінеді, мамандықтардың талаптары мен олардың даму перспективаларын біледі, кәсіби қызметті басқа маңызды өмірлік контексттермен үйлестіре алады.

Автономды тұлғаның еңбек нарығындағы мінез-құлқы әлеуметтік-экономикалық жағдайдағы жалпы бағдарды, бос жұмыс орындарын білуді, сонымен қатар жұмыс табу, түйіндеме жазу, әңгімелесуден өту және т.б. дағдыларды болжайды. шындық талаптарын қанағаттандыруға дайын талапсыз болып шығады. Жұмыс күшінің сұранысы мен ұсынысы арасындағы салыстырмалы тепе-теңдікке кәсіби құзыреттілік арқылы қол жеткізуге болады. Осылайша, кәсіптік бағдар беру жұмысының векторын «Кім болу керек?» позициясынан ауыстыру керек. «Не болу керек?» позициясына. [6].

Біздің заманымызда жұмысқа орналасу жолдарына (үздіксіз білім алу үшін оқу орнын таңдау, уақытша және маусымдық жұмысқа орналасу, қабілеттеріңізді дамытуға, қосымша дағдылар мен дағдыларды алуға болатын үйірмелер мен секциялар және т. үлкен және бытыраңқы, оқуын жалғастырғысы келетін (немесе жұмыс тапқысы келетін) түлек үшін өз таңдауын жасау қиындай түседі.

Көбінесе қаладағы оқу орындарының саны жеткілікті жоғары мектеп оқушылары үшін дұрыс кәсіби таңдау жасау қиынға соғады. Бұл кәсіптік бағдардың жеткіліксіздігінен де (түлектердің қай мамандық өздеріне сәйкес келетінін, жеке қасиеттерін, бейімділігін жеткілікті түрде білмейді) және оқу орындары туралы ақпараттың жоқтығынан да орын алуда.

Бұл ретте, оның жеке ерекшеліктеріне байланысты өзіне қолайлы мамандықтар бар университетке емес, үйге жақын, бәсекелестік аз, достары оқитын, ата-аналар ұсынатын университетке артықшылық беріледі. және тағы басқа. Бұл жағдайда жасөспірім ұтылады (мамандығы ұнап, тынбай оқыса жақсы, әйтпесе уақыт жоғалтады), университеттен (студент оқығысы келмейді), мемлекет пен ата-ананың оқуына ақша жоғалтады. орташа жұмысшы.

Көбінесе психологиялық және моральдық тұрғыдан кәсіби таңдауға дайын емес әлеуетті талапкер бірнеше университетте бір параметрмен құжат тапсырады - «бір жерге бару үшін». Сірә, болашақ мамандығын таңдауға мұндай көзқарас қалыптасып келе жатқан маман ретінде оған кері әсер етіп, оның біліктілігіне әсер етеді [4].

Бұл мәселелерді шешу үшін, ең алдымен, орта буыннан бастап балаларды кәсіп әлеміне кезең-кезеңімен енгізуді қолға алып, мектептерде кәсіптік бағдар беру жұмыстарын жүйелі жүргізу қажет.

Нарықтық қатынастарға көшу арқасында мамандық таңдау шеңбері кеңейді. Алайда, олардың көпшілігі туралы мектеп оқушыларының түсініксіздігінен қате түсінік қалыптасқан. Қандай да бір кәсіп түрі онымен егжей-тегжейлі танысу арқылы баурап алуы мүмкін. Сондықтан жоғары сынып оқушыларының назарын бос жұмыс орындары бар мамандықтарға аудару, олар туралы мүмкіндігінше айтып беру – басты міндеттердің бірі. [3].

Эксперименттік зерттеулердің нәтижелері көрсеткендей, көптеген мектеп түлектері мамандықты себепсіз таңдайды, өз таңдауын ынталандыру қиынға соғады. Жасөспірімдік шақта мұндай таңдау кездейсоқ қызығушылықтың немесе сыртқы жағдайлардың әсерінен, ата-аналардың ықпалымен жасалуы мүмкін және бұл өте жиі кездесетін, құрдастарына еліктеу әрекеті болуы мүмкін. Мамандық таңдау ынталы болса да, кәсіби өзін-өзі анықтаудың табыстылығына толық кепілдік берілмейді. Мамандық таңдау ынталы болса да, кәсіби өзін-өзі анықтаудың табыстылығына толық кепілдік берілмейді. Мамандыққа деген тұрақты оң көзқарасты қалыптастыру - және бұл ерекше атап өту керек - тек кәсіби қызметтің өзінде болады.

Жасөспірімнің психологиясында мамандық таңдаудағы өзін-өзі анықтау үш сатыдан бөлінеді:

1. Балалық ойын. Бұл ойында бала өзіне әр түрлі маман рөлін алып, кейбіреулері өзін-өзі ұстау элементтерімен көрінеді.

2. Бозбалалық-бойжеткендік фантазия, мұнда олар өзіне ұнайтын мамандықты армандайды.

3. Бозбалалықпен осы жастың көп бөлігін қамтитын – алдын ала мамандық таңдау.

Түлектердің арасында жеткілікті терең кәсіби бағдардың болмауы оның институтта оқу кезеңінде қалыптасу мүмкіндігін жоққа шығармайды.

Демек, мектептің (отбасы мен қоғамның да) міндеті – кәсіптік бағыттылық деңгейінің бірте-бірте көтерілуінің, яғни, белсенділікті қалыптастырудың, мамандық таңдауының логикалық нәтижесі болып шығуын қамтамасыз ету. оқушылардың оқу және өмір сүру процесіндегі мағыналық бірлік – іс-әрекеттің құндылық-семантикалық (өмірлік мағыналарды қалыптастыру) және субъектілік-эффективті (мағынасына барабар әрекетті таңдау) жақтарының сәйкес келуі [1].

Кәсіби бағытты дамыту үшін қалаған іс-әрекеттің талаптары мен оның адам үшін жеке мәні арасындағы қайшылықты өзекті ететін студенттердің іс-әрекетін ұйымдастыру қажет. Таңдалған мамандыққа қанағаттану, демек, ондағы табыс таңдалған қызмет түрі тұлға түріне қаншалықты сәйкес келетініне байланысты.

Тиімді кәсіби таңдау үшін мыналар қажет: өмірлік мәселелерді шешудің ұтымдылығы; автономияға қол жеткізу; болашаққа бағдарлау; кәсіби қызығушылық пен жалпы еңбек дағдыларын қалыптастыру; кейбір практикалық тәжірибе.

Түлектердің арасында жеткілікті терең кәсіби бағдардың болмауы оның институтта оқу кезеңінде қалыптасу мүмкіндігін жоққа шығармайды. Демек, мектептің (отбасы мен қоғамның да) міндеті – кәсіптік бағыттылық деңгейінің бірте-бірте көтерілуінің, яғни, белсенділікті қалыптастырудың, мамандық таңдауының логикалық нәтижесі болып шығуын қамтамасыз ету. Оқушылардың оқу және өмір сүру процесіндегі мағыналық бірлік – іс-әрекеттің құндылық-семантикалық (өмірлік мағыналарды қалыптастыру) және субъектілік-эффективті (мағынасына барабар әрекетті таңдау) жақтарының сәйкес келуі [2].

Қорыта келе, мамандық таңдау – маңызды және жауапкершілікті іс. Мамандық таңдағанда ең бірінші орында қызығушылық, бейімділік, қабілеттер, қалау және содан кейін ғана жанұялық дәстүр мен қызығушылықтар, қаржылық мүмкіншіліктерді қою керек.

Әдебиеттер

1. Абрамова Г.С. Возрастная психология: Учебное пособие для студентов вузов. - М.: Академия, Раритет - 2007.
2. Альбуханова-Славская К.А. Жизненные перспективы личности // Психология личности и образ жизни. – М.: Наука, 1988.
3. Климов Е.А. Психология профессионала. – М.: Изд-во "Институт практической психологии"; Воронеж: НПО "МОДЭК", 2006.
4. Пряжников Н.С. Профессиональное и личностное самоопределение. – М.: Изд-во "Институт практической психологии"; Воронеж: НПО "МОДЭК", 2006.
5. Чистяков Н.Н., Захаров Ю.А., Новикова Т.Н., Белюк Л.В. Профессиональная ориентация молодежи. Учебное пособие. – Кемерово: КГУ, 2008.

4К МОДЕЛІ: СЫНИ ОЙЛАУДЫ, ШЫҒАРМАШЫЛЫҚТЫ, ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТЫ ЖӘНЕ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫ ӨЛШЕУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

Мақсотова Толқын Тілекқабылқызы

Есқакова Фариза Ерболатовна

М.Өтемісов атындағы БҚУ, Орал қ., Қазақстан

maksotova9292@mail.ru

Аннотация. Мектепке дейінгі білім беру сапасын жақсартуға арналған іс-шаралар кешенінің ішінде 4К моделін қолдану басымдыққа ие. 4К идеялары балалардың бойында ерте жастан дамыту қажет негізгі дағдылармен тығыз байланысты. Балалардың қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін, олардың психофизиологиялық және жас ерекшеліктерін ескерумен тығыз байланысты және баланың зияткерлік, әлеуметтік және тұлғалық дамуына оң ықпал етуге бағдарланған.

Кілт сөздер: 4К моделі, сыни тұрғысынан ойлау, креативтілік, командалық жұмыс, коммуникативтік.

Abstract. The use of the 4K model is a priority in the set of measures to improve the quality of preschool education. 4K ideas are closely related to the basic skills that children need to develop at an early age. It is closely related to the needs and capabilities of children, taking into account their psychophysiological and age characteristics and is aimed at positively influencing the intellectual, social and personal development of the child.

Key words: 4K model, critical thinking, creativity, teamwork, communication.

Ғылыми қоғамдастық қабылдаған 4К тұжырымдамасы, жан-жақты зерттеліп, апробациядан өтті, нәтижесінде көптеген білім беру стандарттарында кеңінен қолданыс таба бастады. 2010 жылы American Management Association өз зерттеулерінде 4К ұғымының өзектілігін растады [1, 21 б.].

Ұлт көшбасшысы – Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Н.Ә.Назарбаев «Қазақстандықтардың әл-ауқатының өсуі: табыс пен тұрмыс сапасын арттыру» атты 2018 жылғы Қазақстан халқына Жолдауында білім беруде 4К моделіне: креативтілікті, сыни ойлауды дамытуға, коммуникативтілік пен командада жұмыс істеуге басымдық беріле бастағанына назар аударды.

Заманауи еңбек нарығында өзекті болып табылатын дағдылар тізімін анықтауға бағытталған ғылыми ізденістер мен зерттеулер халықаралық деңгейде де жүргізілуде. Мысалы, ХХІ ғасыр дағдылары бойынша әріптестік (Partnership for 21st Century Skills) сыни ойлау, креативтілік, қарым-қатынаста және ұжымдаса жұмыс істеуді ХХІ ғасырдағы білім беру шеңберінің маңызды бөлігі ретінде қарастырады.